

7.8.2012

LAPS/516/211

Sisäasiainministeriölle

VIITE: Lausuntopyyntö 8.6.2012

ASIA: Lapsiasiavaltuutetun lausunto sisäasiainministeriölle ulkomaalaisten säilöön ottamista koskevan tilastoinnin nykytilasta ja tilastoinnin kehittämistä koskevista ehdotuksista

KESKEISET EHDOTUKSET

Sisäasiainministeriö selvittää ulkomaalaisten säilöön ottamista koskevan tilastoinnin kehittämistä. Työ tehdään osana ulkomaalaisten säilöönottoa koskevien säännösten tarkistamista.

Työryhmä katsoo, että säilöön ottamisen tilastointia on tarkoituksenmukaista kehittää vuoden 2014 alusta käyttöön otettavan poliisiasiain toiminnanohjausjärjestelmän puitteissa. Ennen vuotta 2014 toimittaisiin väliaikaisin järjestelyin. Työryhmän mukaan on tärkeää on saada kokonaiskuva säilöönoton valtakunnallisesta tilanteesta riippumatta siitä, onko henkilö sijoitettu poliisiin tiloihin vai säilöönottoyksikköön. Tilastotietojen tulisi olla myös helposti saatavilla.

LAUSUNTO

Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että työryhmän yleiset tavoitteet ulkomaalaisten säilöönoton tilastoinnissa ovat perusteltuja ja tarpeellisia.

Sisäasiainministeriössä valmistellaan parastaikaa ulkomaalaislain muutosta, jolla kiellettäisiin hallitusohjelman mukaisesti ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten eli alaikäisten säilöönotto. Lapsi voitaisiin ottaa säilöön vain huoltajansa kanssa, mutta sillekin asetettaisiin yksityiskohtaisia edellytyksiä. Näin ollen tulevaisuudessa säilöönotto koskisi entistä harvemmissä tilanteissa lapsia.

Lisäksi ulkomaalaislain muutosehdotus lähtee siitä, että jatkossa alaikäiset huoltajansa kanssa säilöönottot sijoitetaan vain erityisiin ulkomaalaisten säilöönottoyksiköihin eli käytännössä Metsälän säilöönottoyksikköön. Alaikäisten sijoittaminen poliisiin ja rajavartioston tiloihin siis kiellettäisiin kokonaan.

Lapsiasiavaltuutettu on lausunnossaan sisäasiainministeriölle em. lakimuutoksesta 11.5.2012 kannattanut alaikäisten säilöönoton kieltämistä. YK:n lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen 37 artikla velvoittaa siihen, että lapsen vapaudenriistoa

käytetään vain laissa määritellyissä tilanteissa sekä viimesijaisena ja mahdollisimman lyhytaikaisena keinona. Siksi on tarpeellista, että edellytykset tämän viimesijaisen keinon käyttämiselle myös silloin kun lapsi otetaan säilöön huoltajansa tai huoltajiensa kanssa määritellään tarkkarajaisesti laissa. Koko lausunto on luettavissa <http://www.lapsiasia.fi/nyt/lausunnot/lausunto/-/view/1802288>

Edellä mainittuun viitaten myös tilastoinnista tulee selvitä perusteet, tilanteelle jossa lapsi yhdessä huoltajansa kanssa on otettu säilöön. Vanhempiansa kanssa säilöön otettujen lasten määrää ja käytettyjä perusteita on pystyttävä seuraamaan myös tilastollisesti, vaikka lukumäärät todennäköisesti tulevatkin olemaan vähäisiä.

Aikuisten säilöön otettavien osalta on myös tarpeen kirjata, onko heillä alaikäisiä huolettavia Suomessa tai mahdollisesti muualla. Kirjaus tulee tehdä myös silloin kun alaikäisiä huollettavia ei ole sijoitettu säilöön huoltajan kanssa. Säilöön otettujen ulkomaalaisten alaikäisten huolettavien lukumäärä on tarpeen tietää sen arvioimiseksi, missä määrin tarvitaan tukipalveluita ja toimenpiteitä lasten ja heidän säilöön otettujen vanhempiansa välisten yhteyksien ylläpitämiseksi.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 9. artiklassa todetaan, että lapsella on oikeus pitää yhteyttä vanhempaansa myös silloin, kun vanhempi on joutunut vapaudenriiston kohteeksi¹. YK:n lapsen oikeuksien komitea on korostanut tarvetta riittävien tilastojen ylläpitämiseen siitä, missä määrin vangituilla tai säilöön otetuilla aikuisilla on lapsia. Tilanne on vastaavatyypinen kuin silloin, jos suomalaisen lapsen vanhempi kärsii vankeusrangaistustaan.² Näihin tilanteisiin parhaillaan kehitetään nykyistä parempia käytäntöjä Rikosseuraamusvirastossa.

¹ YK:n lapsen oikeuksien sopimus: 9 artikla

1. Sopimusvaltiot takaavat, ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, kun toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, toteavat soveltuviin lakien ja menettelytapojen mukaisesti sen olevan lapsen edun mukaista. Tällainen päätös saattaa olla tarpeellinen erityistapauksessa, kuten lapsen vanhempien pahoinpidellessä tai laiminlyödessä lasta tai kun vanhemmat asuvat erillään ja on tehtävä päätös lapsen asuinpaikasta.

2. Kaikille asianosaisille on annettava mahdollisuus 1 kappaleessa tarkoitetuissa toimituksissa osallistua asian käsittelyyn ja tuoda siinä julki näkökantansa.

3. Sopimusvaltiot kunnioittavat vanhemmistaan tai vanhemmistaan erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, paitsi jos se on lapsen edun vastaista.

4. Mikäli tällainen ero aiheutuu sopimusvaltion aloittamista toimenpiteistä, kuten lapsen vanhemman tai vanhempien pidätyksestä, vangitsemista, maanpakoon määräämisestä, karkotuksesta tai kuolemasta (mukaanlukien valtion huostassa olevan henkilön mistä tahansa syystä aiheutuva kuolema), tämän sopimusvaltion on annettava pyynnöstä lapselle, hänen vanhemmalleen tai milloin aiheellista, muulle perheenjäsenelle olennaiset tiedot poissaolevan perheenjäsenen olinpaikasta, paitsi jos tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa lapsen hyvinvointia. Sopimusvaltioiden on edelleen varmistettava, ettei tällaisen pyynnön esittäminen sinänsä aiheuta epäedullisia seurauksia asianosaisille.

² Lisätietoa lastensuojelun näkökulmasta tilanteisiin, joissa lapsen vanhempi on vankilassa:

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vanhemmanvankeus/>

YK:n lapsen oikeuksien komitean näkökulmasta: The rights of the children of incarcerated parents

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion/2011CRCGDReport.pdf>

ks. esim. suositusten kohta 20:

20. The Committee recommends that State parties collect and maintain records of the number of children of incarcerated parents, both those accompanying parents into detention and children who remain on the outside during a parent's detention, and make such information available in a format and in such ways as will help the provision of such support as is needed to the children.

Myös vanhempiensa kanssa säilöön otettujen lasten elinolojen laadulliset seikat tulisi olla riittävästi dokumentoitu, jotta lasten tilannetta pystytään seuraamaan ja tarvittaessa raportoimaan myös kansainvälisille valvontaelimille. Olennaisin seikka tässä suhteessa on lapsen oikeus koulunkäyntiin.

Yhteenvedona lapsiasiavaltuutettu korostaa, että säilöön otettujen ulkomaalaisten tilastotietojärjestelmästä tulee olla saatavissa alaikäisten osalta seuraavat tiedot:

- vanhempiensa kanssa säilöön otettujen alaikäisten määrä
- perusteet, jolla lapsi on otettu säilöön vanhempiensa kanssa
- säilöön otettujen ulkomaalaisten aikuisten huollettavana säilön ulkopuolella olevien alaikäisten määrä
- onko säilöön otetulla oppivelvollisuusikäisellä lapsella mahdollisuus osallistua perusopetukseen

Jyväskylässä 7.8.2012

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu

Anne Hujala
Ylitarkastaja